

Grid MODORCEA

Brâncuși și Brauner la MoMA

La etajul I al Muzeului de Artă Modernă (MoMA) te întâmpină expoziția *The Modern Myth*, în care sunt prezente cele mai pregnante personalități ale artei moderne, care au fondat o nouă mitologie artistică. Prin lucrări absolut inedite sunt prezenți creatorii importanți ai acestei noi mitologii, de la un Goya, considerat pionierul artei moderne, trecând prin Cézanne, Picasso, Gauguin, Lipchitz, Weber, Derain, Matisse, Max Ernst, Modigliani, Duchamp, Chagaya, până la Pollok, Warhol și Wangechi Mutu, născut în 1972 în Kenya, de unde e și președintele Americii, Obama, după tată. Nu lipsesc nici scriitori cu vocație plastică precum Jean Cocteau, André Breton, Jaques Pévert sau Paul Eluard.

Evident, la loc de cinste e și Brâncuși, prezent cu *Study related to The First Step* (1913), un desen în creion pe hârtie ("crayon on paper"), reprezentând un fel de omuleț care face primul pas. Brâncuși l-a numit chiar "Studiu privitor la Primul Pas", ceea ce constituie o mare surpriză, dat fiind că ne sugerează intenția realizării unui serial sculptural, poate baza unui viitor film de desen animat. Și nu se poate să nu ne gândim că acest desen îl anticipează pe Gopo, care, în 1956, avea să ia cu *Scurta istorie Palme d'Or la Cannes*. Și e posibil ca Brâncuși, care a murit în 1957 la Paris, să fi aflat de acest succes al românului și să-și fi reluat studiul. Oricum, imaginea e mai apropiată de un roboțel sculptural, un fel de Pinocchio din fragmente de lemn asamblat. Desenul, destul de șters, supraviețuiește din 1956 datorită lui Benjamin Scharps and *David Scharps Foundation*.

Dar și mai senzațională pentru noi este prezența lui Victor Brauner, alături de André Breton, Jaques Herold, Yves Tanguy și Janette Tanguy, cu o lucrare de grup deci, creată în 1934, pe când Brauner se străduia să fie asimilat în marea familie a artiștilor parisieni, și numită *Exquisite Corps* sau, în franceză, *Cadavre exquis*, o modalitate, denumită uneori și *Rotating corpse*, ce constă în asamblarea colectivă a unor linii sau imagini pentru a crea un corp nou. Corpul trebuie să iasă exquisite, adică perfect ascuțit, desăvârșit accentuat. Fiecare colaborator adaugă compoziției propria sa secvență, urmând regula gramaticală: "*The adjective noun adverb verb the adjective noun*" (noun însemnând substantiv). Este o manieră generată de suprarealism. Brauner a avut ideea acestui desen ("*pencil an paper*") suprarealist, aflat în colecția *Tanguy* din 1963, în care acest grup elitist imaginează un cap de femeie cu o oglindă într-o mână, în timp ce din cealaltă mână, cu degetele supradimensionate și foarte distinct creionate, i se formează trupul, așezat pe un pled. Între cap și acest trup emanat din frumosele degete e un fel de

fundă, care leagă cele două părți ale desenului. E o compoziție de un efect ciudat, o perfectă reprezentare însă a suprarealismului. Victor Brauner e singurul român din expoziție, Constantin Brâncuși, care ocupă o sală la etajul 5 cu o serie de capodopere, fiind considerat sculptor francez (born în România). Așa stau lucrurile și la *Metropolitan Museum of Art*, unde, așa cum am relatat anterior, Brâncuși e prezent cu trei lucrări, iar Brauner cu un tablou de mari dimensiuni, în ulei, faimosul *Prelude to a Civilization*.

O altă galerie, la același etaj, prezintă o amplă expoziție, *Themes and Variations*, pe baza desenelor lui Pablo Picasso, desene care reprezintă divers, complex, variat, amplitudinea geniului acestui neasemuit artist, cu adevărat cel mai important mit al artei moderne. Multe desene îmi sunt cunoscute de la Muzeul Național din Barcelona. Este vorba în special de ciclurile *Sculptorul* și *Minotaurul*. Absolut șocantă este înlănțuirea dintre taur și femeie, cu fascinante sugestii sexuale, ca în ciclul *Bullfight*, adică *Lupta cu taurul*. Tot legat de această temă este și variațiunea Picador. Fenomenală este și seria Bull, în care artistul a avut ideea să reprezinte în ordine stilizată taurul, de la forma realistă la cea abstractă, redusă la o schemă dintr-o linie. Un ciclu de 6 desene se numește *Dora Maar*, alt mit picassian, muza care i-a inspirat unitatea duală, chipul dublu al personajului anunțând cubismul, când spațialitatea devine plană, ajungând la forme extrem de elaborate, ca seria *Weeping Woman/ Femeie plângând*, ce va genera *Guernica*. Expoziția cuprinde numeroase alte desene, care au făcut istorie. Între cele două expoziții, Picasso și *The Modern Mith*, legătura e categoric Picasso.

O altă surpriză de proporții ne așteptată la etajul 6, lângă sălile unde expune Marina Abramovici, dar privind un alt mit modern, numit *The Modern Century* și dedicat celui mai mare fotograf al Secolului XX, Henri Cartier-Bresson (1908 - 2004), considerat părintele fotojurnalismului. La intrare este prezentată harta lumii, cu locurile pe care artistul francez le-a vizitat, inclusiv România, în 1975. Nu este loc de pe glob unde Henri Cartier să nu fi fost prezent, lăsându-ne urme prețioase, de la imagini de front la portrete memorabile ale unor personalități precum: Faulkner, Max Ernest, John Huston, Le Clezio, Carl Jung, Ezra Pound, Malraux, Camus, Sartre, Simone de Beauvoir, Duhamel, Matisse, Bonnard, Giacometti, Stieglitz, Robert Flaherty, Truman Capote, Charles Munch, Saul Steinberg și până la Coco Chanel, o imagine din 1964. Toate fotografiile sunt antologice. Expoziția este un document copleșitor, o oglindă vastă în care se reflectă într-un mod subiectiv, extrem de original, istoria complexă a unui secol.

Mihaela DORDEA

O nouă carte de George FILIP: "Și toamna vine"

NEȘTIUTA, NEOSTOITA ARDERE

"...sunt arderea de-o clipă/o aripă de-albastru;
/nu prigonii femeia/și nu dați foc la astru..."

Citesc, citesc și raza înserării îmi alungește gândurile ca pe niște fășii ascuțite, unul prin celălalt, și încă unul, și altul care se insinuează în lumina asfințitului către dimensiunile în care se orânduiește existența și îmi spun, fără să vreau, în pauze mici, ca o înghițitură de apă când gâtul ți se usucă de arșiță: au mai rămas... câte minute, câte secunde până ce orizontul se va dezbrăca ușor-ușor de soarele, izvor de lumină adăugat vieții izbucnită în flăcări? Și nu bag de seamă cum se lasă noaptea decât atunci când strâng pleoapele și literale-cuvinte rămân în adâncul lor ca o lumină fierbinte, între două țărături suprapuse. "Sunt ardere/ești ardere-suntem /incandescențe flăcări/spre marele blestem..." (Despre ardere).

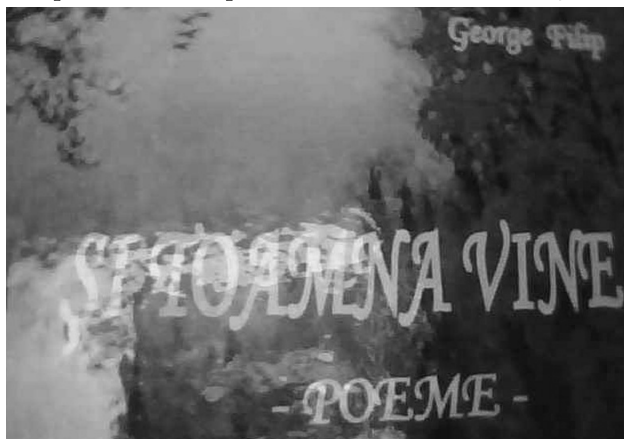
Am în mână Cartea. Cu "C" mare. Cartea care îmi aduce acum, după atâta amar de vreme de când l-am cunoscut pe Poet, pe George Filip, răspunsul la câteva întrebări pe care i le-am pus obsedant de fiecare dată când am scris despre el și mi-a răspuns doar pe jumătate. Răspunsuri la întrebări pe care mi le pun și eu adesea și vi le puneți și voi, atunci când vremea trece și parcă intri în panică pentru că nu știi dacă viața ta, dacă trăirile tale chiar au existat, dacă tu chiar ești tu, cel cu care ai făcut cunoștință într-o viață de om. Care sunt hotarele, limitele între a fi și a ști că ești? Și unde se află infinitul tău?

George Filip s-a născut la hotarele a două infinituri. Este rezultatul aproape matematic al deplasării pe orbită a unui punct care jalonează atât dinspre interior spre afară cât și dinafară spre interior. Și o face permanent. În cel mai recent volum de poeme "ȘI TOAMNA VINE", semnat de George Filip, îl simt adâncit în transcendență până, așa zice, într-a noua treaptă a percepției

unde zvârcolirea de suflet, această mișcare de geniu, atinge ultima valoare sub zero și apoi revine la cea pozitivă, atingând celălalt vârf, în timpul subțire ca o bucată de mătase ce nu se poate, însă, sfășia în bucăți. "Se zbat în obscur ideile/de geniu din rădăcina plâpândă/de dincolo de timpul de azi..." (Spre Golgota).

Parcurg, adâncită în poemele "grele", adânci idei filozofice, născute din trăiri, din stări, din momente dramatice de viață, din frumuseți, din iubiri pierdute, iubiri regăsite, și o ultimă lumină de suflet, Măriuca lui, a Poetului. Și nu știu cum aș putea să dau cuvântului meu valoarea aceea care se simte ca o rădăcină adânc crescută înlăuntrul unei părți de univers care i-a fost acordată Poetului și de care, iată, aflu acum, cu certitudine, că este conștient de ea. De aceea, glasul meu rămâne ca un clopot fără limbă, purtând în pântec sunetul ca pe un făt nenăscut, pentru că eu nu pot decât să înțeleg, dar nu știu. "Blazoane, incerte blazoane/pe culmile lumii cazoane/ca hărțile false am fost /la țărnul hipnotic și-agnost..." (Regina credea).

Găsesc aici, în acest volum, un fel de sfredel străpungând un timp ce pare rarefiat strămutându-și efemeritatea în cantitate materială, contrar felului în care este zugrăvit, ușor ca o aripă de fluture. În poemele din acest volum, bunul și răul,

agonia și extazul, durerea și fericirea momentului stau ca niște păsări gemene în același cuib. Aici, păcatul și virtutea sunt libere să coexiste, dar ura pare a nu se fi inventat, doar istoria este ca o presimțire analogică în condeiul unui zeu exilat. "Fug din mine/strig din suflet/spre idei/mai transparente/demascat printre destine/de incertele-mi amprente..." (Din eul).

Citesc și încep să mă tem pentru că versurile Poetului mă trimit într-o stare de translație și frica de "sens" îmi blochează reacțiile. Dar îmi fac curaj și citind înțeleg că trebuie să trec dincolo, acolo unde existența pare mică, atât cât e un vad de trecut cu pasul. Îmi suflec "sufletu" și pășesc. Și ce credeți că găsesc dincolo?! Grădini imense de stări, de sentimente, mese încărcate cu concepte de soi, lacrimi și zâmbet, dar altfel de lacrimă și altfel de zâmbet. "Îmi cântă florile/și se mai tem supușii/când nu le dorm/în lacrimă lăsușii..." (Dezleg).

Reflexele sufletului, orizont interzis realităților noastre, poate prea dure? Și mă întreb, doamne câte întrebări! - dacă acum, după ce am citit aceste versuri, aș mai putea trăi, aș mai putea muri fără acest sămbure de gnoză sădit în mintea mea, înlăturând pentru o clipă germenul instinctului ce părea să își multiplice la infinit indivizibilitatea primară?

Poetul îmi induce ideea de viață prin fiecare vibrație de suflet, dar îmi pune și problema morții și caut prin ungherele jocului ale cărui reguli Poetul le fixează fără drept la replică, și iată că aflu un infinit atât de simplu încât simt că am învins teama de ea, de moarte, într-un fel de ceremonial ca o adiere binefăcătoare pe fruntea obosită și mă simt toropită de această binecuvântare până când un fulger deschide o nișă și mă reîntreb: dar ce...? "Diana mea bănuitoare /în agonie mă seduce/atomul ei infim de soare/îmi ține echilibru-n cruce/și trece lebăda prin somnul /risipitor precum tămăia;/dormiți c-un ochi deschis spre Domnul/vecia nu-i a nimănui..." (Cântecul lebedei).

Și toamna vine... în neștiuta, neostoita ardere.

București, iulie 2010